

نقش دقت در اندازه‌گ

● س. بمانیان

به نظر شما، احکام شرعی چه ارتباطی با اندازه‌گیری دارند؟ همان‌طور که می‌دانید، یکی از اساسی‌ترین مسائل فروع دین، احکام تقلید است و مسلمانان، در مسائل فروع دین، باید مجتهدی داشته باشند که از او تقلید کنند و یا خود به درجه‌ی اجتهاد رسیده باشند. و همان‌طور که می‌دانید، مجتهدین، مسائل و احکام شرعی را در رساله جمع‌آوری می‌کنند و در اختیار مردم قرار می‌دهند.

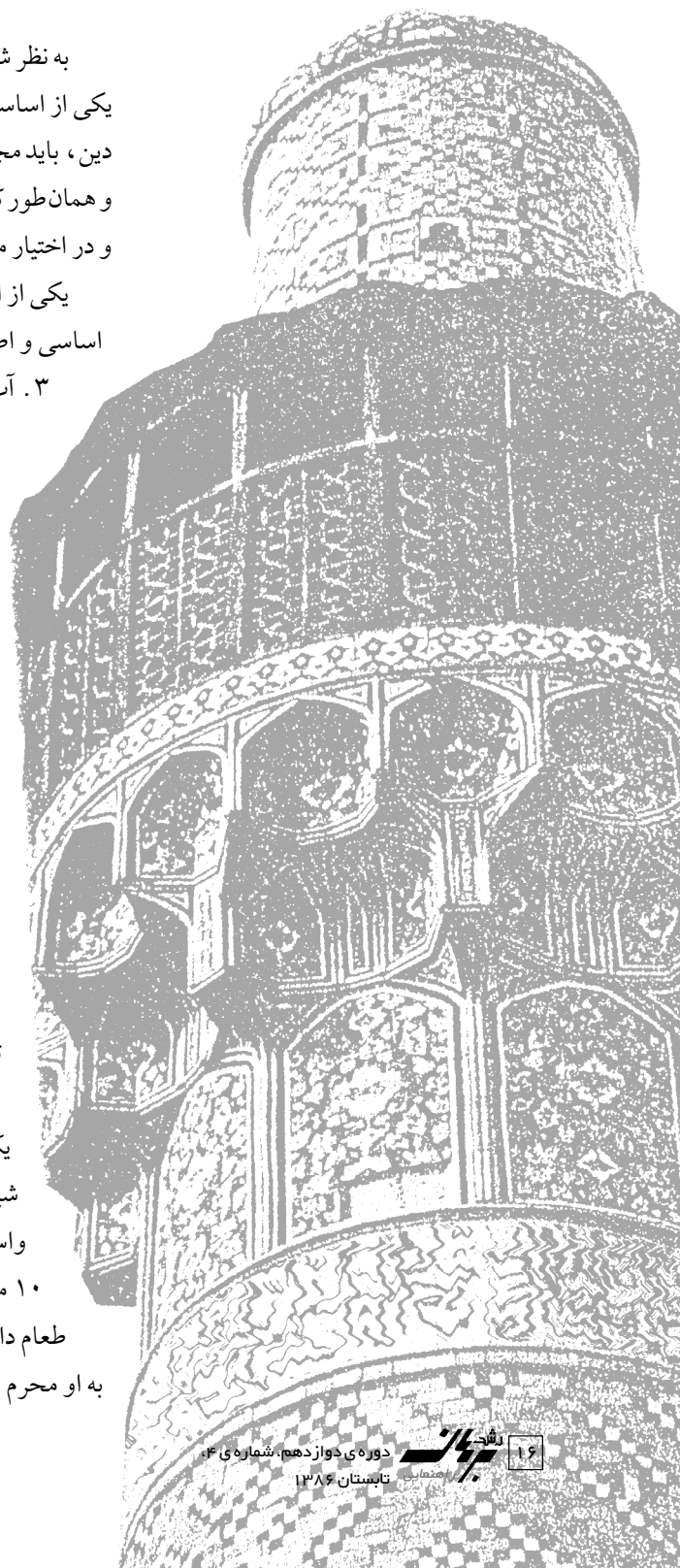
یکی از احکامی که در رساله بیان شده، احکام طهارت است. در طهارت، رکن اساسی و اصلی آب مطلق است و آب مطلق پنج نوع دارد: ۱. آب کُر؛ ۲. آب قلیل؛ ۳. آب جاری؛ ۴. آب باران؛ ۵. آب چاه.

به نظر شما، اختلاف آب کُر با آب قلیل در چیست؟

در رساله این توضیح آمده است: «آب کُر مقدار آبی است که اگر آن را در ظرفی که طول، عرض و ارتفاع آن، هریک سه وجب و نیم است بریزید، آن ظرف را پُر کند و وزن آن از ۱۲۸ مَن تبریز، ۲۰ مثقال، کمتر باشد.» همان‌طور که می‌دانید، مثقال واحد اندازه‌گیری طلا و نقره و زعفران است؛ یعنی چیزهایی که وزن خیلی کمی دارند. آن قدر این اندازه‌گیری در آب کُر مهم است که در آن مثقال هم به کار رفته است. چون اگر آب کُر نباشد، احکامش کاملاً با آب قلیل تفاوت دارد.

برای مثال، اگر شیء نجسی را در آب کُر فرو ببریم، آن شیء اگر عین نجاست نباشد، پاک می‌شود و آب کُر هم پاک است. ولی اگر همین شیء نجس را در آب قلیل (یعنی آبی که کمتر از کُر باشد و از زمین هم نجوشد) فرو ببریم، هم آن آب نجس می‌شود و هم آن شیء همان‌طور نجس باقی می‌ماند. به نظر شما، در احکام شیر دانی که علت محرم شدن است، اندازه‌گیری تا چه حد تأثیر دارد؟

در یکی از مسئله‌های احکام شیر دادن آمده است: «اگر زنی ۱۵ مرتبه یا یک شبانه‌روز طفلی را شیر سیر بدهد یا مقداری شیر به او بدهد که بگویند از آن شیر استخوانش محکم شده و گوشت در بدنش رویده است، کسانی که به واسطه‌ی شیر خوردن به او محرم می‌شوند، نباید با او ازدواج کنند. ولی اگر ۱۰ مرتبه به او شیر بدهد، در صورتی که بین آن ۱۰ مرتبه هیچ فاصله‌ای، حتی طعام دادن، نباشد، احتیاط واجب آن است، کسانی که به واسطه‌ی شیر خوردن او به او محرم می‌شوند، با او ازدواج نکنند و نگاه محرمانه هم به او نداشته باشند.»

پیری احکام شرعی

رساله بیان می کند که اگر انسان یازده ماه مالک گاو، گوسفند، شتر، طلا و نقره باشد، اول ماه دوازدهم باید زکات آن را بدهد. ولی اول سال بعد را باید بعد از پایان ماه دوازدهم حساب کند. حد نصاب هر یک از موارد زکات در رساله مشخص شده است. برای مثال، حد نصاب گندم، جو، خرما و کشمش ۲۸۸ من تبریز و ۴۵ مثقال کم است که حدود ۸۴۷ کیلوگرم برآورد شده است.

طلا دو نصاب دارد: نصاب اول آن ۲۰ مثقال شرعی است که هر مثقال آن ۱۸ نخود است. پس وقتی طلا به ۲۰ مثقال شرعی برسد که ۱۵ مثقال معمولی است، اگر شرایط دیگر را هم که در رساله گفته شده داشته باشد، انسان باید چهل یک، یعنی ۲/۵ درصد که ۹ نخود می شود، از بابت زکات بدهد و اگر به این مقدار نرسد، زکات آن واجب نیست.

نصاب دوم آن، چهار مثقال شرعی است که سه مثقال معمولی می شود. یعنی اگر سه مثقال به ۱۵ مثقال اضافه شود، باید زکات تمام ۱۸ مثقال را از قرار چهل یک (۲۵ درصد) بدهد و اگر کمتر از سه مثقال اضافه شود، فقط باید زکات ۱۵ مثقال را بدهد و زیادی آن زکات ندارد. هم چنین است هر چه بالا رود، یعنی اگر سه مثقال اضافه شود، باید زکات تمام آن ها را بدهد و اگر کمتر اضافه شود، مقداری که اضافه شده است، زکات ندارد.

می بینید که در اکثر مسائل شرعی، دقت در اندازه گیری ضروری است.

منابع: ۱. توضیح المسائل آیت الله حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی. ۲. شریعتی، دکتر علی. حج.

می بینید که دقت در اندازه گیری تعداد دفعات شیر خوردن و مقدار آن در محرم شدن کسی که از زنی شیر خورده باشد، بسیار مهم است. به نظر شما در رعایت احکام شرعی باز هم مواردی وجود دارد که دقت در اندازه گیری در آن، سرنوشت ساز باشد؟ آری همه ی شما به خوبی می دانید که اوقات شرعی نماز، وقت اذان، ماه روزه، شروع و پایان ماه رمضان و اعلام آن به مسلمانان، مستلزم رعایت دقت در اندازه گیری است؛ زیرا خداوند بزرگ در روز عید فطر که اولین روز بعد از ماه رمضان است، روزه را حرام کرده و شخصی که تا دیروز روزه بر او واجب بود، روز عید فطر، روزه بر او حرام است.

در مورد نماز و روزه ی مسافر، مسافتی را دقیق مشخص کرده است که پس از طی کردن آن مسافت و دور شدن از منزل، نمازهای چهار رکعتی را باید دو رکعت بخوانیم و در مورد روزه ی مسافر نیز چنین می نویسند: «اگر روزه دار بعد از ظهر مسافرت نماید، باید روزه ی خود را تمام کند و اگر پیش از ظهر مسافرت کند، وقتی به حد ترخص برسد، باید روزه ی خود را باطل کند و اگر پیش از آن روزه را باطل کند، بنابر احتیاط، کفاره واجب می شود.» و این موضوع مستلزم رعایت دقت در اندازه گیری زمان و مکان است.

ایام حج تمتع نیاز به اندازه گیری دقیق دارد. برای مثال، حجاج باید روز نهم ذی الحجه را در سرزمین عرفات بمانند و تا غروب در آن جا توقف داشته باشند. شب را تا نیمه در مشعر الحرام بمانند و روز دهم، یازدهم و دوازدهم، برای سنگ انداختن به شیطان در منا بمانند. باید دقت شود، هفت سنگ ریزه به جایگاه شیطان بیندازند؛ نه بیشتر و نه کمتر. طواف خانه ی خدا هم هفت دور است؛ چنانچه کمتر و یا بیشتر شود، طواف اشکال دارد.

از مسائل دیگری که نیاز به دقت در اندازه گیری دارد، مسئله ی خمس و زکات است. می دانید که زکات به نه چیز تعلق می گیرد: گندم، جو، خرما، کشمش، طلا، نقره، شتر، گاو و گوسفند. زکات در صورتی واجب می شود که مال به مقدار نصاب برسد. در

